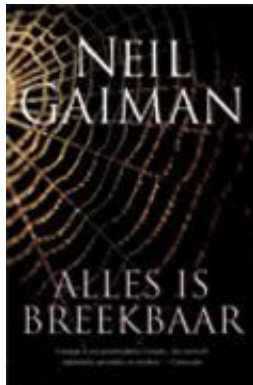


Net uit special: Alles is breekbaar

Door Emmy van Beest en Josephine Ruitenberg



Neil Gaiman, *Alles is breekbaar*, in de vertaling van **Emmy van Beest** en **Josephine Ruitenberg** (en 'The Monarch of the Glen': **Hugo Kuipers**) verschenen bij Luitingh. (Oorspronkelijke titel: *Fragile Things*)

In deze bundel geeft Neil Gaiman blijk van zijn veelzijdigheid door de lezer een staalkaart aan verhalen en gedichten in diverse stijlen te bieden. Zo is er een verhaal waarin de wereld van Sherlock Holmes die van H.P. Lovecraft ontmoet (met het bijbehorende archaische taalgebruik), een waarin Harlekijn uit de commedia dell'arte in het hedendaagse Amerika rondloopt en daar zijn beoogde Colombina het hof maakt door haar letterlijk zijn hart te schenken (hij spijkt het aan haar voordeur), en zijn er diverse raamvertellingen, zoals die waarin de maanden van het jaar rond een kampvuur zitten en elkaar verhalen vertellen. Ook is er in de bundel een lang verhaal opgenomen, bijna een novelle, in een vertaling van Hugo Kuipers die al eerder werd gepubliceerd in de verzamelbundel *Mythen* (Luitingh-Sijthoff, 2004).

Het is niet eenvoudig het boek in een bepaald genre in te delen. Etiketten als 'sciencefiction' of 'fantasy' zijn eigenlijk te beperkt. Misschien moeten we het 'fantastische vertellingen' noemen. Of gewoon sprookjes, maar dan voor volwassenen omdat ze soms erg grimmig zijn. Overigens heeft Neil Gaiman ook kinderboeken geschreven, waarvan het bekendste *Coraline* is.

Omgekeerde schepping

Afgezien van de drieëntwintig verhalen bevat de bundel ook nog acht gedichten, waarvan – gelukkig voor ons – slechts één rijmend gedicht met een strak metrum, 'De elfendans'. Wat zo'n bundel erg leuk maakt om te vertalen is de enorme afwisseling. Het kortste stuk beslaat maar één pagina en gaat over een 'omgekeerde schepping', waarin Adam en Eva de appel terugbrengen naar het paradijs, hun kleren afleggen en geen kennis meer hebben van goed en kwaad. Het langste verhaal is de bovengenoemde novelle.

Die afwisseling maakte het vertalen echter ook tot een tijdrovende klus. Elk verhaal of gedicht had andersoortige moeilijkheden. Soms zaten die in de stijl: het archaische taalgebruik uit de pastiche op Sherlock Holmes of het barokke van een gothic-verhaal. Soms waren het de verwijzingen waar Gaiman zo dol op is en die hij onopvallend door zijn teksten weeft: namen van schrijvers en kunstenaars, titels van boeken, films, toneelstukken, strips en popsongs.

Eigenlijk moet je de hele tijd bedacht zijn op dubbele bodems. 'How Do You Think It Feels' luidde bijvoorbeeld de titel van een verhaal, en we konden die titel niet lezen zonder in gedachten een nummer van Lou Reed te horen. Even zoeken op de website van Neil Gaiman leerde ons dat hij een groot fan is van Lou Reed en in zijn tienerjaren *Berlin*, de lp waar het betreffende nummer op staat, grijs heeft gedraaid. In dit geval was de titel van het verhaal tevens een zin die door een van de personages wordt uitgesproken en hebben we ervoor gekozen de titel maar gewoon te vertalen en daarmee de verwijzing te laten vervallen. Voor de Engelse lezer doet het er immers niet veel toe of hij de verwijzing oppikt of niet, maar het overgrote deel van de Nederlandse lezers zou niet begrijpen waarom de titel niet was vertaald, was onze inschatting.

Hypochondrische kroep

Een heel lastig verhaal om te vertalen, gelukkig maar drie pagina's lang, was 'De hypochondrische kroep'. De verteller is iemand die lijdt aan de fictieve ziekte dat hij zich een niet-bestaande ziekte inbeeldt. Helaas houdt die niet-bestaande ziekte onder andere in dat de patiënt 'elke normale gedachtegang of beschrijving onderbreekt met opmerkingen over echte of ingebeelde ziekten en over onzinnige, maar ogenschijnlijk zinnige remedies'. Dit leidt ertoe dat het verhaal steeds meer ontspoord en uiteindelijk ontaardt in wartaal. Dan blijkt plotseling hoezeer je als vertaler leunt op de betekenis van een mededeling, en hoe lastig het is om onzin met onzin te vertalen en je ertoe te zetten ongrammaticale, doodlopende zinnen te produceren omdat die er in het origineel ook staan.

Laten we maar niet alle verhalen en gedichten uitputtend bespreken. Het is aan de lezer om te beoordelen of het ons is gelukt aan Gaimans humor en rijke fantasie recht te doen.

Zie ook de [website van Neil Gaiman](#).